

Mykyta Ju. Šapoval: Pid praporom socializmu do
vyzvolennja nacij.

Praha, "Vil'na Spilka" 1927

380053

57956

3 КНИГ
М-ти Ю. Шаповала
N. 2/31

Під прапором соціалізму до визволення націй.

Для тих, що стоять в обороні інтересів селянства й робітництва, що називають себе соціалістами й борються за перебудову сучасного суспільного устрою на соціалістичний, є обов'язковою одна річ: підходити до рішення всіх суспільних проблем з соціалістичного становища.

Національну справу на Сході Європи, як і на цілому світі розв'язати відповідно інтересам трудових мас може тільки соціалізм. Інші погляди — не витримують критики.

Визволення України не можна ніяк інакше розуміти, як лише визволення селянства й робітництва, що творять основу нашої нації — найменше 95% її складу. 5% буржуазної маси (тут головню „інтелігенція“ та куркулі) становлять таку зникаючу меншість, що про її політичну вагу не доводиться говорити.

Національною політикою у нас може бути тільки політика визволення селян і робітників. Тому всякі „концепції“ визволення, що направлені проти інтересів селян і робітників, є концепції глибоко-ворожі національним інтересам України.

Інтелігенські групи часто йдуть якраз проти національних інтересів України, коли змагаються проводити вирішення національної справи на поміщицькому й буржуазному ґрунті.

Явно протинаціональною „концепцією“ є гетьманівсько-хліборобська, як і полонофільська, що прикидається радикально-демократичною або соціально-демократичною, вперто йдучи проти інтересів селянства й робітництва своїм обстоюванням капіталістичного устрою, хоч би й демократичного.

Демократизм український, народоправство, є лише тоді чесним, коли він одверто стоїть за селянсько-робітничу більшість нашого народу. Гетьманці, полонофіли, націоналісти всіх сортів справді не є українськими націоналістами, бо стоять проти інтересів більшості, проти інтересів селянства й робітництва і за капіталізм, цеб-то практично на Україні за інтереси чужої буржуазії (російської, жидівської, польської і ин.). Полонофіли, впрочім, стоять за інтереси тільки польської буржуазії і поміщиків.

2/31

Через те всім реакційним групам дуже нещастить у здійсненні „визволення“. Хоч на всі боки стараються вишукати визвольну „ідеологію“, але тому, що всі їх шукання йдуть проти інтересів праці, за панів, тому ніколи їй не вдасться їм збудувати справжньої визвольної програми. Всі реакційно-буржуазні й ліберально-демократичні групи засуджені на політичне „безплідіє“ — їм ніколи не здійснити націон. визволення України! Це завдання здійснить селянство й робітництво під проводом тих політичних партій, які стоять проти буржуазії та поміщиків.

Селянство й робітники за поміщиками й буржуазією не підуть, а з цього основного факту й мусить висновуватись українська визвольна політика.

Тяжка боротьба за визволення України в часі революції й досі дає лише підтвердження цієї засади.

Українські соціалісти свою політичну поведінку мусять контролювати цією засадою, щоб не збитися з твердого шляху на манівці компромісів і тяжких помилок. Через 10 років революції особливо стає ясною необхідність боротися за чистоту соціалістичних засад, які єдино забезпечують правильність поступового ходу суспільства і його визвольної акції.

Настав уже час, щоб оглянути перейдений шлях і зробити оцінку успіхів і поразок та зібрати до купи засадничі вимоги нашої національної політики.

Нище надрукований проект програми Соціалістичної Ліги Нового Сходу є спробою такого збирання засадничих основ національно-визвольної політики соціалістів Сходу Європи. Цей проект виробляли протягом кількох місяців соціалістичні діячі різних народів (руського, українського, білоруського, грузинського, вірменського — про це докладніше в окремому комунікаті секретаріату Соціалістичної Ліги), аж нарешті прийшли до висновку, що здійснення поміщеного проекту було б величезним кроком в розв'язанні найбільшого в світі вузла національних суперечок — на просторах був. Рос. імперії.

Ідеальних творів і програм на світі нема, отже й цей проект може мати в собі хиби й неясности, але автори проекту стоять при переконанні, що головне, засадниче, як в частині загальній, так і в частині конкретній, поставлено ясно й правильно.

Загальна частина обіймає засади національного визволення і солідаризації народів, як того вимагає соціалізм, а конкретна — подає необхідні засади визволення народів і їх солідаризації на Сході Європи.

Розуміється, центральне місце займають народи, поневолені в СРСР. Большевицький період великої революції мусить минути. Революція вступить в нову фазу: можливо в фазу своїх остаточних завершень. І рішення національної справи буде основною задачею історичного моменту.

Як треба рішити, або за яке рішення боротись — це мусить бути ясне вже тепер. Ніяке рішення не може бути переведене в життя, коли це рішення не матиме опертя в народніх масах, тому підготовка

народніх мас є необхідною передумовою успіху великої національної програми.

Головним принципом програми Соціалістичної Ліги є рівноправність народів і їх право на самостійну, незалежну державу. Признання російськими соціалістами незалежності національних республік (України, Білорусі, Грузії, Вірменії і ин.) є основою, на якій можна й слід будувати систему політики національних республік що-до Росії.

Признання самостійності України російськими політичними групами — ось єдиний шлях мирного розв'язання рос.-укр. відносин і підвалина в основу суспільної розбудови Сходу Європи. З другого боку — признання національними політичними партіями необхідності солідаризації нових незалежних республік у формі Вільної Спільки, включаючи й Російську республіку, є основною формою для охорони їх самостійності й мирної співпраці народів.

Будувати свою самостійність на принципі ворожнечі й війни з Росією народи не можуть і не повинні. Не лише з принципіальних мотивів соціалістичної політики, а ще й просто з почуття доцільності й самоохорони.

Напр., кавказькі народи воювати з Росією просто не можуть: Туреччина й Персія їх союзником бути не може, а чисельна їх дрібність і невисокий культурний рівень не дають їм ніяких виглядів на перемогу. Що-до України й Білорусі, то тут ще складніші обставини: ці народи знаходяться в стадії національного самоосвідомлювання і заложення культурних підстав свого буття. Війна в цьому стані є прямою загрозою їх культурно-господарському відродженню. З другого боку присутність на заході такого сусіди, як шляхетсько-буржуазна Польща, є прямою загрозою для національного існування їх. Захоплення Польщею Галичини й Волині є прямим наслідком війни, що точилася тоді на Україні.

Повалення большевицької диктатури можливе тільки при солідарно-плановій боротьбі поневолених націй разом з російським народом проти режиму. Без участі російських соціалістичних партій в цій загальній боротьбі не може бути в скорому часі жадних успіхів.

Таким чином необхідність порозуміння в національній справі соціалістів поневолених народів з російськими соціалістами є очевидною й історично-неминучою. З якими соціалістами? З тими, які приймуть соціалістичну програму рішення національної справи. З теперішніх російських соц. груп таку програму приймають лише партія лівих с.-рів і група Чернова. Інші не приймають, а тому їх треба числити перебуваючими в стані активних ворогів України.

Українські соціалістичні групи що-до національної справи мають різні тактичні позиції: с.-ри і частина с.-дем. годяться з програмою Соц. Ліги, а інші стоять на позиціях буржуазного націоналізму і навіть польської орієнтації.

Вірмени (Дашнакцутюн) і білоруси (с.-ри і с.-фи) стоять за програму Соціалістичної Ліги.

* * *

Сучасна суспільна боротьба йде по кількох лініях: національній, класовій, політичній, професійній, ідеологічній і ин. Найважливішою є класова боротьба. Для українського селянина й робітника ворогом є не лише завойовник (шляхтич, боярин, большевик-імперіаліст), але й „рідний чорносотенець“, дрібненький буржуа, що страшенно хоче стати капіталістом і забезпечити для себе монополію на „рідний ринок“ — Україну, а тому він хоче „свої держави“, щоб-то власне класово-свої, але не держави української селянсько-робітничої більшості.

І тому українські селяне й робітники мають в „рідній чорній сотні“ ворога ще більшого, ніж шляхта, бояре, непмани й інші большевики: бо ті вороги отверті, — з ними легше боротись, а це ворог внутрішній, брехливий, зрадницький. Тому, що він є продуктом капіталістичної системи, то українським селянам і робітникам всю свою боротьбу направити треба по класовій лінії: на ній вони дійдуть до знищення соціальної неволі, знищення пануючих класів, а це значить — знищення й національної неволі. Лише по цій лінії борючись, трудові маси забезпечуть себе проти внутрішнього ворога дуристві.

Трагедія великої української соціальної революції в XVII ст. була в тім, що революцію зробили трудові маси, але владу захопили п. п. Хмельницькі й інші дрібні шляхтичі та старшини, що зразу почали заводити панщину і через 130 літ вже во ім'я збереження кріпацтва українське панство змосковщилося. Пани Хмельницькі визискали революційну енергію, сили й жертви трудового народу, щоб викинути польську шляхту і жидівських пригінчих, щоб самі сісти на їх місце. Народню масу вони одурили свідомо, вигукуючи проти „поляків“, „жидів“, за „віру“ і „руський народ“. Попівство й старшина тоді виклали свою політичну віру в афоризмі „лях, жид і собака — віра однака“, яку ще й тепер буржуазні історики смакують і прищеплюють молоді. Тоді цей афоризм вироблено в боротьбі з польською шляхтою, але тепер іде боротьба з московським пануванням — отже тепер „старшина“ вигукує з-під варшавської підворітні на „росіян“, а галицька буржуазна стихія — з-під Кремля на „поляків“.

Обидві орієнтації — польська й московська — показують на глибоко класовий мотив усієї політики наших дрібно-буржуазних груп: одні за Москву проти „поляків“, другі за Польщу проти „росіян“, але не хочуть вони стати за інтереси українського трудового люду проти всіх його гнобителів: московських, польських і... українських.

Селяне, робітники і щирі соціалісти мусять стояти різко проти всіх гнобителів і головно не спускати з ока й українських змовщиків проти України.

Шукати треба порозуміння з тими класовими силами російськими, польськими, жидівськими і ин., які так само, як і ми, прагнуть визволення від своїх „рідних“ гнобителів і які одночасно, виразно й ясно признають повне право українського трудового народу на його самостійну державу в етнографічних межах.

Ми орієнтуємось тільки на самостійну українську трудову республіку в етнографічних межах, а тому ми не маємо ані „російської“, ані „польської“, ані якої іншої орієнтації.

Однак, з тими соціалістичними групами, які визнають право України на державну самостійність в етнографічних межах, будь то групи російські, польські, жидівські і ин. — ми хочемо й будемо співпрацювати, боротись за їхню і нашу свободу, за спільне визволення від їхніх і наших тиранів. Тому ми вважаємо ганебною оту „непримиренну ненависть“ до росіянина, поляка й жида за те тільки, що вони росіяне, поляки й жида.

Ми ненавидимо тільки насильників і гнобителів, якої-б нації вони не були. Непримиренна ненависть не лише проти гнобителя росіянина, поляка, жида, але й проти гнобителя-українця.

Програма Соціалістичної Ліги Нового Сходу вказує нашу мету: визволення, урівноправнення та солідаризація всіх народів, поневолених як Москвою, так Варшавою і Букарестом, із закликом до трудових мас всіх народів скинути гнобителів, зруйнувати їх фортеці і натомість спорудити спілку вільних і самостійних республік для боротьби за новий світ.

Не старий і не сучасний, а Новий Схід є нашою задачею, Новий Схід соціально-визволених і національно-рівноправних народів. Хто з нами піде по цьому шляху до вказаної мети, той і є наш спільник, співробітник і брат. Несвідомих будемо терпеливо і щиро переконувати, а зі свідомими ворогами визволення трудових народів будемо боротись.

Ані руський, ані польський, ані жидівський і ин. народ, як народ, не єсть предметом нашої ненависти: ми ненавидимо лише гнобителів, що панують або хочуть панувати над трудовими масами кожного народу.

Україна, збудована на зразок сучасної Росії, Польщі, Румунії і ин., не є нашим ідеалом. За Україну, в якій будуть задихатись і гинути трудові маси, що її своєю працею утримують, а жити вільно в ній не можуть — ми не хочемо боротись. Щоб побачити „самостійну Україну“ з чорносотенцями на чолі, зі Скоропадськими, Ливицькими, Петрушевичами, фашистами, попами та визискувачами — це буде поразкою українського визвольного руху. Для цього ми рук не приложимо. Будувати тюрми в українському стилі не будемо. Нам важний не „стиль“, а визволення селян і робітників, що на $\frac{9}{10}$ складають нашу націю. Ми переконані, що й національна політика, й національна культура, й національні інтереси єлише ті справжні, що є політикою, культурою й інтересами наших селян і робітників. Все, що не йде по лінії інтересів селянства й робітників, є проти-національним, проти-українським.

Через те ми й закликаємо українські трудові маси й чесних соціалістів боротись за Нову Україну на Новому Сході Європи: Україну соборну, самостійну, трудову, соціалістичну. Боротись за неї спільно з соціалістами всіх народів — наш національ-

ний інтерес, наш соціалістичний обов'язок і шлях, наш вищий моральний наказ.

Ненависть до ворогів нашого визволення і любов до приятелів його.

Відношення до програми Соціалістичної Ліги різних соціалістичних груп і осіб покаже хто з їх спавді соціалістичний, а хто — ні.

Бо в цей час уже мало самого слова „соціалістичний“ — треба ще й діла чесного, соціалістичного. Багато українців у 1917 р. „стали соціалістами“, але потім вступили такого, що світ здивувався їх злодійствам і моральній чорноті. Таких „соціалістів“ багато є й було і між росіянами, між поляками і іншими народами. Не моргнувши оком, ці „соціалісти“ роблять чорне буржуазне діло, в усіх своїх вчинках, найбільш виявляючи ненависти до соціалізму і соціалістів. Їхня заповідь, тактика і політична релігія — „єдиний національний фронт“. До інших націй відношення чисто зоологічне. Вони інакше й не висловлюються про ворогів, як „росіянин“, „поляк“, „жид“ і т. п., іншої психології не мають, як тільки ненависть до тієї чи іншої культури (особливо до тих культур, якими фактично живуть!). Для їх „свій рідний“ чорносотенець кращий чужонаціонального борця, подвизника чи творця невмирущих цінностей.

Подібні „соціалісти“ є найгіршими ворогами соціалізму. Примазуються до соціалізму виключно з утилітарно-еґоїстичними цілями та з метою практично компромітувати соціалізм. Особливо дрібні міщане з міст і містечок, наскрізь перейняті зоологічним індивідуалізмом, при повній своїй несвідомості всю суму цієї несвідомості видають за соціалізм.

Для їх програма Соціалістичної Ліги буде особливо несимпатична: у ній вони вбачатимуть зразу „федерацію“ і „зраду національних інтересів“. Але ми психологію черні добре виштудіювали, щоб знати відкіль цей вітер віє. Буржуазно-зоологічне багно дає тільки подібні продукти. Вони вже й „договори“ фальшували і всяким способом проти „народництва“ орудували. „Єдиний національний фронт“ для їх — закон і пророки. Їхнє відношення зарані відоме: коли вони наддніпрянці, то їх побачите в польській організації, а коли галичане чи волинці — то в московській. Одні захищають свою „державу“, що перебуває у Варшаві, а другі — свою „державу“ в Москві.

Чиста потіха з їх „арґументації“ на користь своїх патронів і на шкоду Україні.

„Націоналісти“, що ненавидять селянсько-робітничу більшість свого народу — цей факт в українському житті вказує на глибоку класовість їх політики і їх цілей: Розуміється, такі елементи до тих, що визволяють Україну не належать.

Нас обходить лише думка селянства й робітництва, котре своїми інтересами й кров'ю виборює свободу Україні. Люде, що реально щось жертвують — тільки вони можуть поважно думати про будучину України. Дрібно-буржуазна чернь нічим не жертвує, тому й політичного реалізму в неї не буває.

Селяне й робітники в програмі Соціалістичної Ліги побачуть те,

що їм єдино потрібне: визволення з неволі і примирення з народами, щоб можна було далі жити по своїй волі на своїй землі.

12. VIII. 1927

Прага.

Соціалістична Ліга Нового Сходу.

I.

Головне завдання Ліги є створення ідейної і морально-політичної атмосфери, яка є необхідною для мирного рішення національної справи на Сході Європи. Щоб правильно схопити щирець цієї проблеми, Ліга визнає за необхідну передумову: приложення послідовно-демократичних і щиро-соціалістичних засад при рішенні її.

Через це Ліга виходить з засад: 1) повної свободи національного самоозначення і недопустимости того, щоб одна нація нав'язувала своє панування другій; 2) принципового рівноправства й рівновартости всіх національностей, без поділу їх на великі чи малі, історичні, чи неісторичні і 3) покликання всіх цих національностей до спільного організованого творення загальнолюдської культури.

Відповідно до цих засад Ліга визнає:

1) Право кожної національності, що має на певній території більшість організуватись у самостійну, незалежну державу в етнографічних межах, при умові ясного виявлення волі до того з боку більшости населення певної території.

2) Право кожної національної групи, що не задовольняє попередній вимозі, на забезпечення свого вільного культурно-національного розвитку шляхом витворення національних і територіяльних публичних союзів, яким прислужувало б право юридичної особи й примусової влади в межах своєї компетенції.

3) Право кожної особи, що досягла громадського повноліття, означити свою належність до тієї чи іншої національності.

4) Право кожної особи на нічим необмежене розповсюдження своєї мови й культури, на поширення свого національного прозелітизму і на утворення для цієї мети приватних товариств і національних спілок.

5) Морально-політичну повинність усіх цих осіб і організацій робити свій національний і культурний розвиток підвалиною для солідаризованих і соціалізованих взаємовідносин скрізь, де права одних національних дотикаються з інтересами других.

II.

Щоб упорядковувати взаємовідносини між національностями на основі планомірної рівноваги їх незалежної матеріальної і духової самодіяльності, щоб усувувати з їх вузький національний егоїзм, імперіялізм і шовінізм, то Ліга добивається:

1) розв'язання всіх міжнаціональних і міждержавних сутичок шляхом мирного погодження сторін, а при недосягненні цього — шляхом обов'язкового арбітражу, або шляхом передачі справи на розв'язання окремої вищої міжнародної інстанції;

2) міжнародної гарантії безпеки окремих держав і незайманості їх територій від самовільних замахів з боку сусід;

3) можливо більшого роззброєння й повної демілітаризації прикордонних зон, особливо-ж у тих місцях, що можуть давати перевагу одній державі що-до нападу на інші;

4) міжнародної гарантії прав національних меншостей супроти можливих замахів з боку переважаючих національностей;

5) повної інтернаціоналізації пунктів і зон, захват яких у виключне користування окремих держав може створити їм монопольне становище, що суперечить інтересам всієї людскости (протоки, канали світового значіння і т. и.);

6) установа на основі окремих погоджень або рішень вищих міжнародних інстанцій спеціальних прав користування (міжнародних сервитутів) для зацікавлених, особливо-ж малих народів — що-до тих пунктів і зон сусідніх державних територій, що є ключевими позиціями для їх культурного й економічного розвитку (виходи до морів, транзитні зони і т. п.);

7) скасування обмежень переїзду й перебування громадян одних держав у межах других, а також міжнародного регулювання в інтересах загальнолюдського рівенства і поступу питань імміграції;

8) загального урівнання в громадських і маєткових правах чужеземців з громадянами відповідних держав.

III.

Нарешті, зважаючи на природні тенденції універсалізації людської культури, зросту міжнародних взаємин і організації співробітництва, а також відповідного скріплення і поширення міждержавних зв'язків і об'єднань, Ліга ставить на чергу:

1) розвиток всебічного взаємного ознайомлення й зрозуміння між народами, особливо-ж між тими, що одержали як спадщину з минулого або в яких у сучасності виникають непорозуміння й антагонізм інтересів та настроїв;

2) підтримку всіх міжнародних, державних і громадських об'єднанчих зачинань на полі культурному, науковому, господарському і т. д.;

3) пропаганду можливо більшого погодження законодавства між різними країнами на всіх ділянках життя, де це є доцільним і можливим без шкоди для інтересів місцевого життя й національних культур;

4) сприяння для вироблення все більш і більш розвинутої системи норм, що регулюють міжнародні відносини і витворюють сталий загально-людський правовий лад;

5) утворення на основі вільної згоди інтегральних міждержавних і над-державних союзів і об'єднань з держав, що зв'язані територіальною близькістю та спільністю культурних, господарських та полі-

тичних інтересів — як натурального щабля розвитку в напрямі до Сполучених Держав Європи і всього світу, зі збереженням найбільшої національно-державної самостійності й свободи кожного;

б) перетворення Ліги Націй на засадах, викладених в цій програмі і при умові:

а) входження в її склад на рівних правах і підставах всіх держав і народів;

б) дійсної її демократизації;

в) представництва в ній самих народів, а не урядів;

г) забезпечення за постановами реорганізованої Ліги Націй обов'язковості.

IV.

Спеціально що-до розв'язання національної проблеми на Сході Європи, Ліга надає особливої ваги долі народів, що тепер включені в ССРСР.

В їх інтересах вона вимагає:

1) дійсного переведення в життя засад національного самоозначення і свободи, які большевицька влада систематично топче в супереч своїм-же заявам і постановам союзної конституції;

2) визнання „совітських республік“, що тепер декларативно вважаються повноправними (Російська Федерація, Україна, Білорусь, Грузія, Вірменія, Азербейджан, Узбекистан і Туркменистан) незалежними державами, правосильними, кожна за себе, рішати всенародним голосуванням, в умовах, що забезпечують дійсну свободу, питання про збереження й на будучину того чи іншого союзного зв'язку чи за повне його припинення;

3) визнання, що республіки гірських народів: Башкурдистан, Бурятська і Алаш, вже раніш виявили волю до національного буття й що поширення їх прав рівнобіжно з загальним їх культурним і господарським розвитком мусить поставити їх в однакове становище з державами, що вже тепер є безпосередніми членами союзу;

4) визнання за гірськими народами Кавказу і іншими народами, що перебувають в аналогічних умовах і коли вони того забажають — права об'єднатись в союз республік або союзу республіку на тих же засадах;

5) визнання за всіма іншими народами, що входять тепер в склад Російської Федерації або в інші з названих республік, чи як автономні одиниці чи як національні меншости, права національного самозначення;

6) визнання за єдино-нормальний спосіб здійснення прав на самоозначення і ліквідації колишніх та установа нових державних зв'язків — мирної згоди зацікавлених сторін, а при невдачі такої згоди — арбітражу або передачі справи на рішення вищої міжнародної інстанції;

7) створення зі згаданих самостійних республік їх наддержавного об'єднання, Вільної Спільки цих республік на засадах:

а) солідаризації їх міжнародної політики,

- б) взаємної гарантії незайманости кордонів всіх членів Спілки шляхом спеціальної воєнної конвенції,
  - в) взаємної гарантії вільним статутом прав національних меншостей,
  - г) митно-тарифного союзу,
  - д) народно-господарського й фінансового співробітництва членів Спілки в підприємствах, що відповідають їх спільним інтересам і непосильних для окремих членів Спілки,
  - е) вирішування питань, що торкаються всіх членів Спілки — союзною Конференцією, а всіх останніх справ — заінтересованими республіками,
  - ж) вирішування всіх суперечок між республіками — союзним трибуналом, постанови якого обов'язкові;
- 8) відновлення національної і територіяльної єдності народів, розділених між різними державами, з окрема — народів українського, білоруського, вірменського і инш.

V.

Що-до держав, що в склад ССРСР не входять, а власне — Польщі, Фінляндії, Литви, Латвії та Естонії, то Ліга відстоює:

- 1) визнання й на далі їх невідбірного права на повну незалежність в етнографічних межах;
- 2) перегляд в строго-правових формах кордонів, поскільки вони установлені на основі воєнної перемоги з порушенням національного принципу;
- 3) урегулювання всіх спірних питань, як між ними самими, так і з иншими сусідами, шляхом нових мирових переговорів по можливості на спільній східній конференції, з представництвом всіх заінтересованих національностей;
- 4) доцільність і бажаність входження їх (як рівно-ж і инших держав, що культурно, економічно і політично іррадіують до аграрного сходу) в склад Вільної Спілки народів Сходу Європи.

VI.

Політичними умовами мирного розв'язання національної справи Ліга визнає:

- 1) пробудження політичної активності широких трудових селянських і робітничих мас на Сході Європи;
- 2) утворення спільного фронту соціалістичних партій і груп (всіх напрямів і національностей) з метою боротьби для переведення в життя платформи Ліги;
- 3) рішуче викривання білого й червоного імперіялізму, великодержавництва, шовінізму й воюючого націоналізму, якими-б етикетками вони не прикривались, і пропаганда міжнародньої солідарности трудящих різних націй;

4) нарешті скорше установлення на всій простороні Східної Європи політичної свободи і справді — демократичних установ.

В. Чернов.,
В. Гуревич,
Гр. Шрейдер,
Ф. Мансветов,
Євг. Шрейдер,
— Рос. партія соц.-рев.
(Росія).

М. Шаповал,
Н. Григорійв,
М. Мандрика,
С. Довгаль,
Б. Залевський,
— Укр. партія соц.-рев.
(Україна).

Т. Гриб,
В. Чернецький,
— Білор. партія соц.-рев.
Ц. Захарко,
П. Кречевський,
— Білор. партія соц.-
федерал. (Білорусь).
Н. Нікоїосьян,
О. Акіньян
— Вірм. рев пар. Дашнак-
цутюн (Вірменія).

Прага, 16 липня 1927 р.

Видавництво „Вільна Спілка“. Прага 1927.

Wycytuj. J. Čepová: i) přepřede socijalizmu do
vzvolnaji nacij.